

Lausunto liikenne- ja viestintäministeriölle

Ref. Luonnos yleisen edun kanavien uutis- ja ajankohtaistoiminnan tukemisesta annettavasta valtioneuvoston asetuksesta, 7.7.2017

Ministeriö on lähettänyt lausuntokierrokselle luonnoksen asetukseksi, jolla säädeltäisiin yleisen edun kanavien uutis- ja ajankohtaistoiminnan tueksi tarkoitettua tukea. Asetusluonnos perustuu kaupallisen television uutistoiminnan tulevaisuutta ja rahoitusta tarkastelleen ns. [Harkimon työryhmän loppuraporttiin](#). Koska kaupallisen television uutis- ja ajankohtaistoiminnan volyymi on viime vuosina merkittävästi kaventunut, työryhmä ehdotti sen tukemista, jotta uutistarjonnan monipuolisuus voitaisiin turvata.

Kantanamme asetuserusteluun esitämme seuraavaa:

Asetuksen perustelumuistion esittämä huoli ja tavoite turvata kattavan uutis- ja ajankohtaistoiminnan monipuolisuus televisiossa on perusteltu, sillä mediankäytön muutoksista huolimatta televisio on yhä valtaosalle kansalaisista keskeinen päivittäisen yhteiskunnallisen niin politiikkaa, taloutta kuin kulttuuria koskevan tiedon ja orientaation lähde. Nelosen uutistoiminnan dramaattinen supistuminen ja MTV:n uutistoimituksen ulkoistus, toimituksen pienentyminen ja ajankohtaistarjonnan kaventuminen ovat merkkejä siitä, ettei toimintaa ole helppo pyörittää puhtaana markkinavetoisesti. (Toisaalta kyse on myös toimijoiden omista valinnoista ja painotuksista. Uutis- ja ajankohtaistoiminta vaatii paljon työvoimaa, jolloin säästöt siinä vapauttavat runsaasti resursseja toisaalle. Keskeiset kaupalliset televisioalan toimijat tuottavat nykyisellään voittoa. Niin halutessaan ne voisivat kattaa muiden ohjelmistolohkojen tuotoilla jopa tappiollisen uutistoiminnan kustannuksia.)

Huolta uutis- ja ajankohtaistarjonnan tilanteesta korostaa kaupallisen television toimilupatilanne. Vaikka julkisen palvelun tehtävä yleisradiotoiminnassa on Suomessa annettu Yleisradion tehtäväksi, [tietoyhteiskuntakaari](#) (26 §) säättää erikseen niin sanotuista yleisen edun kanavista, jotka ovat vapaasti vastaanotettavissa, saatavilla maanlaajuisesti ja joiden edellytetään tarjoavan päivittäin muun muassa uutis- ja ajankohtaisohjelmia. Television ohjelmistotoimilupakaudelle 2017–2026 ei kuitenkaan löytynyt yhtään toimijaa, joka olisi hakenut yleisen edun toimilupaa. Tämä merkitsee sitä, ettei yhdeltäkään toimiluvan haltijalta nyt edellytetä uutis- ja ajankohtaisohjelmien tarjontaa. Vaikkei olekaan näköpiirissä, että esimerkiksi MTV luopuisi uutisistaan, on viestintäpoliittisista syistä tärkeää varmistaa, että tarjonnan moninaisuus voidaan turvata.

Emme sinänsä vastusta television kaupalliselle uutis- ja ajankohtaisohjelmistolle suunnattavaa tukea. Kyse on tavallaan siitä, että tuen avulla toimijoilta "ostetaan" yleisen edun mukainen, kansalaisille tärkeä ja yhteiskunnan toimivuuden kannalta merkittävä palvelu. Uutis- ja ajankohtaistarjonnan moniäänisyyden kannalta on perusteltua, että televisiossa on tarjolla vaihtoehtoja. Maltillisena pysyessään keskinäinen uutiskilpailu on omiaan parantamaan myös tarjonnan laatua. Ajatus kaksinaapaisesta tuesta – yleisavustuksesta jo olemassa olevalle uutistoiminnalle ja erityisavustuksesta uutistoiminnan käynnistämiseksi – on sinänsä

mahdollinen ratkaisumalli uutis- ja ajankohtaisohjelmiston tarjonnan turvaamiseksi televisiossa.

Esitetyssä muodossa uutis- ja ajankohtaistoiminnan tukeen sisältyy kuitenkin ongelmia. Ne juontuvat siitä, ettei sen enempää viranomaisilla kuin lainsäätäjällä näytä olevan riittävää kokonaiskuvaa viestinnän kentän kilpailutilanteesta ja toimintaedellytyksistä eikä kokonaiskäsitystä viestinnän merkityksestä yhteiskunnan ja demokraattisen järjestelmän toimivuudelle. Sen seurauksena ollaan jälleen kerran tekemässä osittaisuudistusta, joka kohdistuu vain yhteen mediaan ja jonka vaikutukset on analysoitu puutteellisesti. Ongelmia ovat muun muassa:

1. Uutistoiminta on nykyään luonteeltaan monimediaista ja monikanavaista. Kaikki toimijat tuottavat uutisia kaikille käytössä oleville alustoille. Erityisesti verkko on tarjonnut uuden kanavan uutisyleisön tavoittamiseksi sekä perinteisille lehtitaloille että yleisradioyhtiöille. Kyse on evolutionäärisestä kehityksestä, joka ei ole käännettävissä. Suomessa onkin pääosin leikattu ja lopetettu aiempia sektorikohtaisia viestintäliiketoiminnan julkisia tukia (vrt. lehdistötuet) osin valtion taloustilanteeseen vedoten. Nyt kaavailtu tuki kaupallisten tv-kanavien uutis- ja ajankohtaistoimintaan jättää kokonaan vaille huomiota sen, että uutis- ja ajankohtaistoiminta laajemminkin on kriisiytynyt – sekä sisällöltään (valeurit) että liiketoimintamalliltaan (kannattavuusongelmat). Kattavien ja laadukkaiden uutisten tuottaminen markkinavetoisesti on edellyttänyt alan keskittymistä muutamien suurten toimijoiden käsiin. Vaikka samanaikaisesti verkko on mahdollistanut sekä erilaisten kansainvälisten jättien että pienten vaihtoehtoisten uutiskanavien tulon saataville, Suomessa ei ole harkittu laajemmin laadukasta uutistoimintaa koskevia tukitoimenpiteitä, jollaisia on käytössä mm. muissa Pohjoismaissa. **Vain yhden median yhtä lohkoa, kaupallisen television uutis- ja ajankohtaistoimintaa, koskeva esitys näkee uutistoiminnan nykyiset ongelmat aivan liian kapeasti.**

2. Jo tietoyhteiskuntakaarta säädettäessä olemme [lausunnossamme](#) (10.5.2013) kiinnittäneet huomiota siihen, ettei laki tarjoa yleisradioalan toimijoille riittäviä kannusteita hakeutua yleisen edun kanaviksi. Sääntelyn avulla olisi kuitenkin ollut mahdollista luoda asetelma, jossa yleisen edun kanavan rooli olisi nykyistä houkuttelevampi vaihtoehto (esimerkiksi: antamalla niille erivapauden AIP- tyyppisistä taajuusmaksuista, jota puolestaan perittäisiin kaikilta muilta kaupallisilta). Kun yleisen edun kanavat jokseenkin huonon harkinnan tuloksena ovat nyttemmin menettäneet myös must carry -statuksensa, on jäljelle jäänyt pelkkiä velvoitteita – ilman yhtäkään pörkkanaa. Uutis- ja ajankohtaistoiminnan tuella pyritään nyt tarjoamaan yksi pistemäinen kannuste hakeutua yleisen edun kanavaksi. Kyse on korjaavasta säädöksestä, jolla yritetään korjata sääntelyn purkamisesta syntyneitä ongelmia. Arviomme on, että **uutis- ja ajankohtaistoiminnalle kaavailtu maksimissaan 2 miljoonan euron suuruinen toimijakohtainen tuki tai uutistoiminnan käynnistämiseksi haettava erityisavustus eivät ole riittävä kannuste, joka saisi nykyiset toimijat hakeutumaan yleisen edun kanaviksi.**

3. Sen enempää Harkimon työryhmän raportti kuin asetusmuistion luonnos eivät tarkastele tai kommentoi **television uutistoiminnan kustannuksia ja niiden rakennetta**.¹ Epäselväksi jää näin, kuinka suuren osan mahdollinen yleisavustus kattaisi esimerkiksi MTV:n uutis- ja ajankohtaistoiminnan kustannuksista. Entä millaista investointia uutistoiminnan käynnistäminen edellyttäisi toimijalta, jolla ei nykyisin ole uutistarjontaa, ja kuinka suuri enintään 50 prosenttia kustannuksista kattava erityisavustus voisi olla?

4. Minkäänlaista arviota ei esitetä myöskään siitä, **mitä yleisen edun kanavan statukseen liittyvät muut velvoitteet maksavat**. Millainen lisäkustannus on esimerkiksi valtakunnallinen peitto toimijalle, jolla sitä ei tällä hetkellä ole? Entä vaaditut ääni- ja tekstityspalvelut?² Siten epäselväksi jää, **mikä olisi uutis- ja ajankohtaistoiminnan tueksi saadun avustuksen nettovaikutus**. Tämä tarkoittaa, että kaavaillun tuen taloudellinen vaikutus **yksittäisten toimijoiden kannalta** ei ole asetusta annettaessa läpinäkyvä ja jäisi asetuksen sinänsä oikein edellyttämän jälkikäteen raportoinnin selvitettäväksi.

5. Yksi ongelma liittyy siihen, että tällaisenaan kaavailtu **tuki kohdentuisi käytännössä MTV:lle**, koska nykyisellään vain sillä on kriteerit täyttävä uutis- ja ajankohtaistarjonta, ts. päivittäiset uutislähetykset, ajankohtaisohjelmaksi luokiteltu aamu-tv-lähetys sekä yksittäisiä ajankohtaisia yhteiskunnallisia ohjelmia (vaalikeskustelut) ja maanlaajuinen vapaa näkyvyys. Sen enempää Harkimon työryhmän raportti kuin asetusmuistion luonnos eivät pohdi sitä, millainen markkinariski muodostuu, jos tuki lopulta kohdentuisi **vain yhdelle** tv-alan toimijalle (MTV). Muistio toki toteaa aivan oikein, että tuen kohtuuttomia kilpailuvaikutuksia rajoittavat siitä syntyvä velvoite uutis- ja ajankohtaislähetysiin sekä yleisen edun ohjelmistotoimiluvan muut ehdot, jotka tuovat lisäkustannuksia. Kun uutistoiminta on kuitenkin enenevästi monikanavaista ja kun esimerkiksi MTV/Mediahub tarjoaa uutisia myös verkossa ja tuottaa niitä radioalan toimijoille, vain sille kohdentuva yleisavustus muodostaisi merkittävän kilpailuedun ja voisi merkittävästi häiritä kaupallisen uutis- ja ajankohtaisliiketoiminnan kilpailua.

6. Tähän liittyen pohtimatta on myös se, **millaiset edellytykset käytännössä on sille, että jokin muu tv-toimija kuin MTV voisi käynnistää kriteerit täyttävän uutis- ja ajankohtaistoiminnan** ja tulla oikeutetuksi erityistukeen. Ei ole uskottavaa, että nykyisessä median käyttötottumusten ja liiketoiminnan murroksessa yksikään toimija uskaltautuisi rekrytoimaan kokonaan uutta uutistoimitusta. Todennäköisempää olisi, että palvelu ostettaisiin joltain olemassa olevalta uutisorganisaatiolta (esim. Helsingin Sanomilta, kuten Nelosen tapauksessa, tai esimerkiksi Iltä-Sanomilta, Iltalehdeltä tai STT:ltä). Paitsi ettei ostopalveluina tuotettujen uutisten hintaa ole arvioitu sen enempää Harkimon työryhmän raportissa kuin asetusmuistion luonnoksessa, pohtimatta on myös se, miten jollekin toiselle media-alan

¹ Harkimon työryhmän raportti toteaa MTV3:n uutistoiminnasta vastaavan Mediahub Helsingin markkinoiden arvoksi 26 M€, mikä ei kuitenkaan kerro vielä mitään kustannusten jakautumisesta esimerkiksi henkilöstön, oikeuksien, teknisen toteutuksen ja lähetystoiminnan kesken.

² Toukokuinen luonnos hallituksen esitykseksi tietoyhteiskuntakaaren muutoksesta arvioi ääni- ja tekstitysvelvoitteesta aiheutuvat kanavakohtaiset kustannukset noin 600 000 euroksi vuodessa, mikä saattaa aliarvioida todellisia kuluja.

toimijalle näin välillisesti ohjautuva tuki vaikuttaisi uutistoiminnan kilpailutilanteeseen. Edellä sanotun perusteella **sen enempää tuen yleisiä taloudellisia kuin kilpailuvaikutuksia ei ole pohdittu riittävästi.**

Vaikka luonnostellun asetuksen tarkoitus on sinänsä kannatettava, pidämme sitä puutteellisesti valmisteltuna. **Lausumme käsityksenämme, että se tulisi valmistella paremmin ja sen perustelut muotoilla kattavammin ottaen huomioon esiin nostamamme ongelmat.** Koska tuen vaikutuksia ei ole kartoitettu kunnolla, emme katso mahdolliseksi kommentoida itse asetustekstiä.

Tampereella 18. elokuuta 2017

Marko Ala-Fossi

Marko Ala-Fossi
dosentti, yliopistonlehtori
Viestintätieteiden tiedekunta
Tampereen yliopisto
päätoimittaja, Radio Moreeni

Heikki Hellman
dosentti, yliopistotutkija
Viestintätieteiden tiedekunta
Tampereen yliopisto